D·N
8/5 1951

Eldfarlig olja

Mycket tyder på att de hade rätt som hävdade att mordet på den persiske konseljpresidenten Ali Razmara den 7 mars i år var en olycka för hela hans land, vars följder snart skulle visa sig. Sociala reformer, kraftfog mot godsägarnas utsugning av sina underlydande och ett lät vara begränsat samarbete med västerns demokratier hade varit några av hörnstenarna i Razmaras framsynta politik. När han röjdes ur vägen var han i första hand ett offer för den överhettade nationalism och rabiata främlingsfientlighet som under senare år gripit omkring sig i Persien liksom i flera andra av Mellersta Österns stater.

Bara några dagar efter Razmaras död fattade det persiska parlamentet ett principbeslut om förstatligande av samtliga anläggningar för utvinning av olja, ett beslut som i praktiken riktade sig mot ett enda företag: det gigantiska Anglo-Iranian Oil Company, vars engelska staten sedan 1914 äger 53 procent av aktierna. Ett företag som i Persien har omkring 65.000 anställda och vars råoljeproduktion 1950 uppgick till nära 32 miljoner ton. Samma år inlevererade bolaget omkring 500 miljoner kronor i royalty till den persiska statskassan. Inkomsterna från Anglo-Iranian Oil har sedan länge utgjort den persiska regeringens ekonomiska ankarfäste. Gällande avtal, som tillförsäkrar det engelska bolaget rätten till oljeutvinning inom ett visst område längs Persiska viken, utlöper först 1993, då all bolagets egendom i Persien utan ersättning skall övergå i persiska statens ägo.

För någon vecka sedan beslöt så persiska parlamentet efter en summarisk "utredning" att förstatligandet skulle träda i kraft så snart som möjligt. Till konseljpresident utsågs samtidigt Muhammed Mousadek, som hade stått i spetsen för oljeutredningen. En talesman för regeringen i Teheran förklarade självmedvetet att persiska staten förfogade över alla för driften erforderliga tekniska och ekonomiska resurser och att inga som helst avbrott behövde befaras. Det framhölls också att persiska regeringen var fullt villig att för gängse pris sälja olja till det engelska bolagets avnämare — ungefär som när den nye innehavaren av en inarbetad affär försäkrar den kräde kundkretsen att allt skall förbli vid den gamla.

I själva verket torde det vara uteslutet att så kan bli fallet för den händelse persiska regeringen skulle driva nationaliseringen till dess spets. Bortsett från att själva oljeutvinningen kräver stor teknisk skicklighet, är den internationella distributionen ett problem för sig. Anglo-Iranian Oil förfogar över en högt utvecklad försäljningsapparat, som ligger utom räckhåll för alla persiska maktspråk. Vad skall t. ex. ske med den ypperliga tankflotta, omfattande cirka 150 fartyg på sammanlagt närmare 2 miljoner ton, som bär det engelska bolagets märke? Väntar man i Persien att nationaliseringen av oljekällorna skall belönas med att också tanktonnaget utan vidare ställs till den nya oljekoncernens förfogande? Här uppstår sig problem som av allt att döma knappast övervägts i Teheran, men däremot säkert i London.

Det har nämligen varit påfallande hur lugnt, för att inte säga asktmodigt, man på brittisk sida reagerat inför den persiska regeringens grova övergrepp. Visserligen förklarade utrikesminister Morrison för några dagar sedan att engelska regeringen under inga förhållanden ämnade finna sig i vad som skett. Men samtidigt sade sig Morrison anse det vara "både naturligt och riktigt" att persiska folket tog större del i skötseln av oljeindustrin än hittills. Engelska regeringen hade därför föreslagit upprättandet av ett helt nytt bolag, i vars styrelse persiska regeringen skulle vara representerad; vinsten skulle delas lika mellan bolaget och persiska staten. Morrison hoppades att regeringen i Teheran skulle anta detta förslag. Diskret men tydligt påkade han ut vilka svårigheter som annars skulle möta persiska staten, speciellt om den på egen hand ville finna avsättning för sin olja på världsmarknaden. Utan tvivel anser sig engelska regeringen här sitta inne med kort som på lång sikt kan visa sig rätt starka — om persiska regeringen blott kan förmås att resonera rationellt.

I Teheran har stämningen under den gångna veckan varit allför upprörd för att man skulle kunna urskilja någon sorts handlingslinje. De persiska tidningarna har överträffat varandra i utbrott av hatkänslor mot England och av triumf över oljans nationalisering. På måndagen föreföll det dock som om man i Teheran skulle ha blivit en aning betänksam och att förhandlingar inte skulle vara uteslutna. Någon konfiskation har det officiellt aldrig varit fråga om; ett-ligt nationaliseringsdekretet skall 25 procent av intäkterna från oljeutvinningen tills vidare sättas undan för slutuppgörelsen med det engelska bolaget.

Det kan tyckas att ministären Mousadek, som i första hand bär ansvaret för nationaliseringen, borde vara populär i Persien. I själva verket förefaller det som om utvecklingen under de senaste månaderna skulle ha gått mot allmän inre upplösning och att oljenationaliseringen snarast bidragit till att öka förvirringen. Bl. a. har kommunisterna — som agiterat för regelrätt konfiskation av oljefälten — blivit allt högljuddare och attackerar häftigt regeringen, som anklagas för svaghet och reaktionära tendenser. Moskvas enda intresse är naturligtvis att undermin-era den nuvarande ordningen i Persien — den smula ordning som finns kvar. USA har tills vidare iakttagit en avvaktande hållning; i engelska pressen påpekar man rätt skarpt att vad som i dag sker i Persien i mörgon kan upprepas i Mellersta Österns andra stora oljeland, Saudi-Arabien, där det är amerikanskt kapital som är investerat. Också från politisk synpunkt är den persiska oljan ett synnerligen eldfarligt bränsle.

Justitieministerns försvar för åtalen

I Kejneaffären är, mitt sagt, föga övertygande. Det består väsentligen i påpekandet att vissa artiklar i Arbetaren skulle bli fria från åtal genom prescription, därest utredningen i Kejneaffären avvaktades. Men det finns ju tillräckligt med artiklar att åtala ändå, och fullständighet i fråga om antalet åtal är ju redan omöjlig, eftersom många artiklar av likartad beskaffenhet faller inom preskriptionstiden.

Detta är emellertid relativt oväsentligt. Vad som främst kritiserats är ju att regeringen, efter att ha tillsatt en kommission för undersökning av affären, nu uppträder som "part i målet", för att begagna hr Zetterbergs eget uttryck. På denna punkt finns blott anledning att helt instämma med Vilhelm Mohergs uttalande i Handelstidningen: "Om justitieminister Zetterberg i sin åtalsaktion är i samförstånd med k. m:ts regering och alltså i realiteten företräder denna, så har Sveriges regering därmed ovedersägligen inträtt som part i Kejnemålet och solidariserat sig med statsrådet Quensel. Och det är icke brukligt att någon av parterna i ett mål också avkunnar domslutet."

"Avhopparlitteraturen" är värdelös

när man vill skaffa sig en korrekt bild av läget i Sovjet, förklarar Expressens chefredaktör i ett diskussionsinlägg på måndagen. Man bör en gång för alla besluta sig för att avstå från denna litteratur och dess schablonmässiga skräckskildringar, säger dr Harrie, som i stället rekommenderar "Sovjetregimens egna officiella aktet". Där finns nämligen "det material en västerländning behöver för att få motståndskraft i försvaret för demokratins ideal".

Betyder detta att man bör förkasta alla utsagor av personer som en gång i tiden varit på något sätt lierade med Sovjetregimen, men sedan brutit med kommunismen? Skulle den omständigheten att dessa människor — i regel på mycket goda grunder — hatar den ryska despoti som tillfogat dem så mycket ont utgöra ett hinder för deras trovärdighet? Det är möjligt att vissa avhoppares uppgivelser, av t. ex. Sovjetunionens ekonomiska och militära styrka låter sig diskuteras. Men att tala om "schablonmässig skräckskildring" när det gäller av hundratals vittnesmål bestyrkta fakta — det är tanklös verklighetsflykt. Det kan inte hjälpas att man erinrar sig ögonvittnesberättelserna från de tyska koncentrationslägren på 1930-talet; hur också dessa skildringar avfärdades som överdrivna och "värdelösa från källkritisk synpunkt", för att citera dr Harries karaktäristik av "avhopparlitteraturen".

Lika absurt är påståendet att sanningen om Sovjet (för det är väl vad som menas med "det material en västerländning behöver") skulle vara att hämta ur bolsjevikregimens officiella publikationer. Det är sant att i den ryska strafflagen talas om "korrektionslager" och att i samma lags § 38 hårda straff stadgas för "kontrarevolutionär verksamhet". Men utan de av de Harrie förkättrade böckerna skulle vi inte veta mycket om de ohyggliga realiteter som döljer sig bakom de citerade orden. När det gäller den ryska verkligheten på t. ex. tvångsarbetets område lämnar oss det officiella trycket fullständigt i sticket — och hur skulle det kunna vara annorlunda?

Mycket kan sägas om en framställning som fäster större vikt vid en diktaturregims egna deklarationer än vid i full frihet gjorda uttalanden av regimens f. d. undersåtar och f. d. fångar. Men inte tyder en sådan skildring på ett uns av källkritik — någonting som dr Harrie enligt egen utsägo skattar speciellt högt.

Nordiska reklamförbundets presidium sammanträdde på måndagen i Göteborg och behandlade bl. a. frågan om gemensam varumärkesregistrering för Sverige, Danmark, Finland och Norge. Konferensen fortsätter på tisdagen.

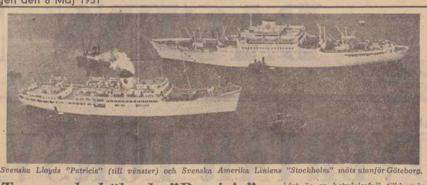

Svenska Lloyds "Patricia" (till vänster) och Svenska Amerika Liniens "Stockholm" möts utanför Göteborg.

Tusentals hälsade "Patricia" "Ett välsignat fredens värr"

Från Dagens Nyheters Göteborgsredaktion

GÖTEBORG, måndag.

Tusentals välkomnade på gästhamnen i Göteborgare hälsade Svenska Lloyds nybyggda "Patricia" när fartyget på måndagsmiddagen för första gången lade till vid den nya Londonkajen i Göteborg. På den ännu mästerligt utförda expeditionsbyggnadens balkonger väntade bl. a. statsministrar Erlander för att hälsa den nya passagerarfartyget och hyllas Majnabbehamnen.

Ute på Nordsjön hade "Patricia" tidigare visat att hon ville ge bygd för stillsam inomskärsseglats genom att i gropig sjö och kärv motvind kila i väg med 18 knop utan att ens de mest sjösvana kände några obehag. Upp genom Göta älv kom Lloyds nya flaggskepp alldeles lagom för att möta Svenska Amerika Liniens "Stockholm" på utgående New York. Den svenska handelsflottans två modernaste stora passagerarfartyg gick båda med flaggspel i topp, saluterade varandra med dova sirener och skildes under ömsesidig högaktning.

För litet trasiga med den raffinerade landgångsmekanismen låg "Patricia" tryggt vid kaj. Lloyds-chefen, generaldirektör K. R. Bökman, och rederiets styrelseordförande, professor Kurt Weiball, gick först över landgången. Konsul Elof Heden hälsade välkommen hem och överlämnade ett fång röda rosor till fru Bökman. Det hela var festligt och glatt, trots att flottans musikkår av någon anledning valt att ackompanjera evenemanget med "Valse triste".

Statsministern talade i det nya "Londonskjulet" och framhöll att det är en betydelsefull tillåtgärd för hela landets näringsliv när Göteborgs hamn nu tar i ansprök en ny kajanläggning. Förbättrade arbetsförhållanden och ökade möjligheter att betjäna handeln i Göteborgs hamn innebär en ökad styrka för hela landet, sade hr Erlander, som ansåg att de ökade förbindelserna med Storbritannien nu liksom förr utgör en stor tillgång för hela vårt land.

— Vi har allt skäl att med största tillfredsställelse hälsa detta förstag, denna förnämliga förening av företagsamhet, teknik och samhällsanda, som syftar till att tjäna ingenting annat än det fredliga utbytet och som slunda är ett i sanning välsignat fredens värr, slutade statsministern och förklarade Majnabbehamnen invigd.

Den nya piren vid Majnabbe har en 140 m lång inre kaj, en 60 m tvärkaj och en yttre kaj med 190 m längd. Den inre kajen och tvärkajen håller båda 7,5 m vattendjup, ytterkajen 10 m. Avsikten är att man i framtiden skall bygga ut den yttre kajen fram till Fiskhamnen och få en total längd av 540 m med plats för tre oceangående fartyg. Kajerna är 25 m breda och utrustade med tre lärvägargator.

Det s. k. skjulet är en trevåningsbyggnad i gult fasadtegel med en sammanlagd golvyta av ungefär 9.000 kvm. Fem varuhissar, rulltrappor, passageraravelsning för Svenska Lloyds Londonlinje, tullokaler, barservering, kiosker m. m. har fått ljusa och praktiska utrymmen.

Hammarläggningen är i huvudsak byggd på pålar — drygt 5.000 trästolpar med en sammanlagd längd av 124 km. Arbetet påbörjades vid midsommartiden 1948. I sin helhet beräknas hamnanläggningen vara fullt färdig under detta år och kosta omkring 10,4 milj. kr. *S—m*

PRESSGRANNAR

Regeringen företer omisskänliga tecken till förslitning, skriver Handelstidningen (fp):

Striden mellan finansministern och socialministern om de fria barnresorna rörde visserligen en obetydlig angelägenhet, men ingen regering som är rädd om sitt anseende har råd att kosta på sig dylika extraturer till högsta för dessa gräldjen. Lika anmärkningsvärda som dylika inre misshälligheter äro hr Erlanders växande svårigheter när det gäller att finna dugande ersättare för avgående ledamöter. I Axel Gjöres och Josef Weijne förlorade han två av sina mest aktade departementschefer. En tredje, justitieminister Mossberg, bereder sig som bäst att lämna konseljen. Det gör däremot varken Östen Undén eller Allan Vougt trots all ådagalagd oskicklighet i ämbetsutövningen. Det gör icke heller Nils Quensel, vars fortsatta medlemskap i regeringen framstår såsom olycksligare för varje dag som går. Urvalet blir rent negativt, de starka männen förvinna, invaliderna stanna kvar.

Något lysande följe är det just inte som flockas kring hr Erlander.

Hr Skröld tog välgörande avstånd från det primitiva resonemang som då och då dykt upp: att den som har råd att hålla bil också har råd att betala vad det kostar i skatt, skriver Arbetet (s) om skattelebatten (just detta resonemang användes av LO:s andre ordförande i 1 maj-talet). Tidningen tillägger: I överförd betydelse skulle samma klyscha kunna användas på vilket annat område som helst:

Man måste nog också ge dem rätt, som påstår inkomstskruvesen i att t. ex. enbart under fjolåret en bilimport av 50.000 nya bilar kunnat medges och redan i början av detta år det mäst vidtagas en så drastisk åtgärd som att förebubbla bilslaten. På sin höjd duger hr Skölds förklaringar till för den extra bilskatten — den ger staten en nödvändig inkomstökning. Liksom varje annan s. k. punktskatt drabbar också denna högeligen orättvist.

Skånska Dagbladet (hf) gör en dygd av att bondeförbundet inte lade något alternativ alls att komma med:

Bondeförbundet fick som så många gånger förr representera medelvägen genom att avvisa både de nya skatterna och räntehöjningen. Det är inte alltid tacksamt att föra det taktiska förmyftets talan, men som kunde konstateras att hr Hedlunds inlägg gjorde intryck.

Morgon-Tidningen (s) klagar högljutt över att tidningen inte återfunnit en passus i hr Skölds anförande i bl. a. Dagens Nyheters referat:

Finansministern hänvisade till att enligt det skattelindringsförslag, som högern och folkpartiet rekommenderat, skulle t. ex. ett statsråd, som sparade 3.000 kronor, få skattesänkning med 1.260 kronor, medan en arbetare, som sparade 500, finge mellan 60 och 70 kronor i lägre skatt. Följden skulle alltså bli att de större inkomsttagarna skulle få större skattelättnader än de med lägre inkomster. Detta ville hr Skröld för sin del inte vara med om.

Argumentet tillhör den stående socialdemokratiska repertoaren, men är i sin banala primitivitet föga värt att notera. Ger en allmän skattesänkning i pengar räknat större utdelning för folk med relativt höga inkomster, får man väl trösta sig med att vid skattehöjningar drabbas denna grupp så mycket hårdare.

Karusell-lyssnandet utvecklade sig på kort tid till en folkföreteelse.

Riksdagssammanträden

Tisdagen den 8 Maj 1951

Första Kammaren kl. 2 em.
Andra Kammaren kl. 2 em.
Statsutsk. in pleno kl. 10 fm. Obs.
Statsutsk. 1:a, 2:a 3:e, 4:e o. 5:e avd. omed. efter slutat utsk.-plenum.
Bevillu.-utsk. in pleno kl. 11 fm.
Bankoutsk. kl. 11 fm.
2:a Lagutsk. kl. 11 fm.
3:e Lagtisk. kl. 10 fm.
Sammansatta Stats- o. 1:a Lagutsk. kl. 10 fm. 1 Lagutsk. lokal.
Jordbruksutsk. kl. 10 fm. Obs.
Särsk. utsk. kl. 10.30 fm. Obs.

DAGENS NYHETER
TEGELBACKEN, STOCKHOLM 1
Telefon: 22 40 00
Telegramadress: *Dagnyheter*,
Postgiro: 1616 (för annonser) nummer: 1617 (för prenumeration)
Chefredaktör: *Torbern Tingsten*. (Träffas säkrast kl. 13.30—14.30)
Politisk huvudredaktör: *Leif Ahlberg*.
Redaktionschef och ansvarig utgivare: *Sten Rudman*.
Dagens Nyheters Aktiebolag: Verkst. direktör: *Helge Reinbera*
ANNONSPRISLISTA
Gäterad 1/1 1951 tillhandahålles på begäran.
Dagens Nyheters tryckeri, sthlm.

Wärn vidhåller barnresekalkyl

Direktör T. Wärn tillbakavisar uppgifterna i MT om en "beräkning" i besparingsutredningens förslag rörande de fria barnresorna som skulle ha lätit den avsedda besparingen framstå som betydligt större än vad den blir.

Förslaget angående de fria barnresorna har utretts inom socialdepartementet och varit på remiss till socialstyrelsen, länsstyrelser Wärn bl. a. Någon erinran mot utredningens anslagsberäkningar eller olikhetsanslående innebörden av dess förslag har därvid ej förekommit. Utredningens förslag innebär, att vårdare åt barn, som på grund av gällande taxebestämmelser reser gratis, dvs. i regel barn under sex år, skall erlägga en avgift av fem kronor. Innebörden av utredningens förslag om vårdarresorna framgår vidare av anslagsberäkningen, där hänsyn tagits till dessa resor. Förslagets besparingseffekt har kalkylerats på grundval av statistik från socialstyrelsen. Denna är i så måtto missvisande som den såsom avgiftsfri barnresa medräknar även vissa resor av barn under sex år, för vilka statsverket ej haft annan kostnad än den som återingate av att vårdare medföljt. Då emellertid besparingseffekten vid anslagsberäkningen avrundats nedåt och barnresekostnaden visar en sjunkande tendens, föreligger för närvarande ingen anledning att frånså den gjorda anslagsberäkningen.

Annons.

Tag för vana att regelbundet sända klädern och mattorna till Specialisten Sällskapsdstvätten. Ring så hämta vi.
Telefon 19 02 80.

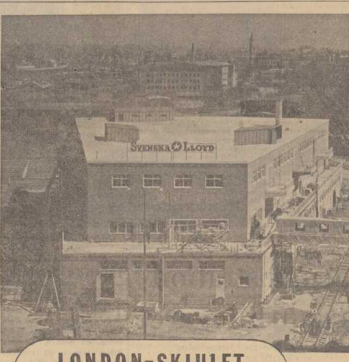

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.